

foreliggende, men jeg vil dog sige, at der er eet, hvorved man kunde sige, at det var noget bedre, og at det virkelig hjalp Arbejderklassen. Jeg tror, at det er den store reelle Indvending mod den Udstykning, der her er Tale om, at det kun i ringe Grad, i ganske ringe Omfang, og maaste slet ikke vil gavne den egentlige Arbejderklasse paa Landet; men at der her kun vil blive Spørgsmaal om at danne et større Antal mindre, selvstændige Jordbrugere. Snarere end at hjælpe Arbejderne og de husløse, vil der være Tale om at skaffe et Afløb for de overtallige Gaardmandsønner. Det viser sig mere og mere vanskeligt for Gaardmændene at skaffe Gaarde til deres Sønner og Døtre. Det var i ældre Tid det almindelige Formaal, at en Gaardmandsøn skulde have enten en Gaard eller en Gaardmandsdatter, som havde en Gaard; men ved den tiltagende Befolkning og af forskellige Grunde viste det sig at være meget vanskeligt at fyldestgøre dette Formaal. Det er et Formaal, som jeg i og for sig ikke vil laste, det er hæderligt og prisværdigt, at Forældre ønske at holde deres Børn i samme Niveau, som de selv staa, og muligt at bringe dem højre. Men det viser sig i hvert Fald umuligt, og efter hvad jeg kender til Forholdene her i Landet, er der mange Steder, hvor Gaardmandsbørn ville være glade og tilfredse ved at faa Parceller, som man jo talder det, med 12, 14, 16 Tdr. Land sat leve paa. Men selv det er vanskeligt, jeg tror, at der er Egne paa Verne, navnlig paa Sjælland, hvor det er vanskeligt for Gaardmænd endogsaa at skaffe den Slags Lodder til deres Børn paa en 16—20 Tdr. Land, det vil sige Bøndergaarde udstykkede i 2—3 Parter. Jeg tror, at den Tid nærmer sig nu, da Gaardmandsbørn ville sætte megen Pris paa Udgang til saadanne Lodder, som der her er Tale om. Jeg antager derfor, at det praktiske Resultat af dette Lovforslag vil være at skaffe Udgang eller Afløb for en Del af Gaardmandstandens Børn, der ikke er bleven anbragt ved bestaaende Gaarde. Jeg tror derfor, at dette Forslag ikke er et Husmandsforslag eller et Arbejderforslag, jeg tror, at det i Praxis vil vise sig at være et Gaardmandsforslag. Jeg tror, at de Lodder, hvorom her er Tale, ville blive meget stærkt søgte af Gaardmændenes Børn, som ikke have Udsigt til selv at faa Gaard og ikke faa mere i Arv end nogle faa Tusinde Kroner (Afbrydelse). Ja, hvis en Mand har 4—5 Børn, maa det anses for ret betydeligt, hvis han kun skaffe hver 3—4,000. I den Gan, hvor jeg er opfødt, var det for en Snes Aar siden meget, hvis man

kunde faa 3,000 Kr. for en Gaard, og saa vilde et saadant Areal, som her er Tale om, 10 Tdr. Land Præstegaardsjord, netop være noget for Folk, som have en saadan lille Arv, som Gaardmandsbørn i Reglen kunne have. Jeg kan altsaa ikke se, at dette Lovforslag set fra et socialøkonomisk Standpunkt, hvor fra Forslagsstillerne ønske at se det, egentlig rammer det Hovedformaal, for hvis Skyld vi skulle sættes i Bevægelse her. Det kan være meget prisværdigt at støtte Gaardmandstanden og hjælpe dens Børn til Jord, hvoraf de kunne leve, men jeg tror dog ikke, at Gaardmandstanden er saa reduceret endnu, at vi behøve at paatalde Lovgivningsmagtens Medvirning for at skaffe den Udgang til Jord for dens Børn. Derimod tror jeg, at det er et fuldt berettiget Formaal for Lovgivningsmagten at skaffe bedre Vilkaar for Arbejderne. Men som jeg har udtalt, tror jeg ikke, at dette Forslag i Praxis vil faa en saadan Virkning, og derfor maa jeg sige, at hvis jeg for min Del med nogen Glæde skulde se Forslaget gennemført, vilde jeg haabe, at der maatte ske langt mere indgribende Forandringer, end der har været Ønske om fra Kultusministerens og forskellige andre konservative Medlemmers Side, navnlig Uændringer i den Retning, jeg har antydnet, i Retning af at skaffe Jord til Arbejderne, til de besiddelsesløse, til dem, der intet have nu, men ikke til at skaffe Jord til dem, der i Forvejen have Jord og Arv i Bente, thi for dem er der i Virkeligheden ikke stor Grund til at sætte sig i Bevægelse. — Det er, hvad jeg i Hovedsagen har at bemærke til dette Forslag. Der er forskellige Bemærkninger af ærede Medlemmer, som jeg kunde have haft Øyst til at gøre nogle Erindringer imod, men da vi ere saa langt fremme i Tid, skal jeg ikke sætte de Herrers Appetit paa stærkere Prøve. Hvis Forhandlingerne gaa videre, kan jeg faa Lejlighed til paa et senere Tidspunkt at fremskomme med mine Bemærkninger.

Ordføreren for Forslagsstillerne (Claußen): Jeg tror, at det ærede Medlem befinder sig i en temmelig stor Misforstaaelse. Egentlig der her i Tinget har været nævnt, at Lovforslaget har to Formaal, saaledes nævnte han ogsaa, at det har to Formaal, men han mente lige straks, at det ene var at sætte Præsterne paa fast Løn. Men man sætter ikke Præsterne paa fast Løn, fordi man gør en Del af den Løn, de oppebære, fast. Største Delen af Præsternes Lønning er flydende, bevægelig, den kommer ind gennem Tiender, Offer og